

ZAUPNO

preklic stopnje tajnosti ZAUPNO dokumentu št. Z-103-34/2010 na podlagi dopisa KPV št. 022-8/2021/3 z dne 11. 6. 2021

REPUBLIKA SLOVENIJA

KABINET PREDSEDNIKA VLADE

ZAUPNO

preklic stopnje tajnosti ZAUPNO dokumentu št. Z-103-34/2010 na podlagi dopisa KPV št. 022-8/2021/3 z dne 11. 6. 2021

REPUBLIKA SLOVENIJA
KABINET PREDSEDNIKA VLADE

**POROČILO, KI GA JE PRIPRAVIL G. MILAN KUČAN, POROČEVALEC
PREDSEDNIKA VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE G. BORUTA PAHORJA ZA BIH,
IMENOVAN S SKLEPOM VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE ŠT.: 10000-10/2010/3,
NA NJENI 106. REDNI SEJI, DNE 4. 11. 2010**

ZAUPNO

preklic stopnje tajnosti ZAUPNO dokumentu št. Z-103-34/2010 na podlagi dopisa KPV št. 022-8/2021/3 z dne 11. 6. 2021

REPUBLIKA SLOVENIJA

KABINET PREDSEDNIKA VLADE

Številka: Z-103-34/2010

Datum: 20. december 2010

ZADEVA: POROČILO G. MILANA KUČANA, POROČEVALCA PREDSEDNIKU VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE G. PAHORJU O MOŽNIH POTEH ZA USPEŠNO NADALJEVANJE PROCESA SPREMEMB USTAVNEGA REDA V REPUBLIKI BOSNI IN HERCEGOVINI

1. UVOD

Poročilo sem pripravil po dogovoru s predsednikom republike, predsednikom Vlade RS in ministrom za zunanje zadeve (MZZ). Namenjeno je razmisleku Slovenije pred razpravo o Bosni in Hercegovini (BIH) na Evropskem svetu. Po dogovoru sem poročilo napisal kot zaupno, kar pomeni, da nisem uporabljal "diplomatskega" izrazoslovja niti nisem pozornosti posvečal uravnoveženosti svojih ocen z dosežki, ki so rezultat dolgoletnih intenzivnih prizadevanj različnih dejavnikov v BIH in mednarodne skupnosti (MS). Zanimali so me samo problemi.

Pripravil sem ga na podlagi niza razgovorov v novembru in decembru s predstavniki bošnjaške, srbske in hrvaške politične elite, s predstavniki civilne družbe, akademskih krogov in mednarodnih organizacij v BIH, s poznavalci razmer iz Slovenije in na podlagi vpogleda v številne dokumente o BIH od leta 1990 do danes. V veliko pomoč mi je bila profesionalna ekipa na MZZ in veleposlanik RS v BIH s svojo ekipo.

Temeljna ugotovitev, ki jo je mogoče povzeti iz pogovorov in na podlagi opravljenega dela, je, da je bilo obdobje zadnjih štirih let za BIH povsem izgubljeni čas in da bi nadaljevanje statusa quo pomenilo nenadomestljivo izgubo za gospodarski in socialni razvoj ter zaostanek v vseh pogledih za državami v neposredni sosesčini. Ohranjanje statusa quo ne zagotavlja razvoja in blaginje BIH in ogroža njen mir in stabilnost, pa tudi stabilnost na JV Evrope. Z vso resnostjo in z vsemi posledicami pa bi se postavilo tudi vprašanje smiselnosti obstoja države.

Za razliko od mnogih ocen, zlasti v mednarodni skupnosti, je moje prepričanje, da se ne da zamejiti razmislekov o prihodnosti BIH v okviru, v katerih je tako rekoč prepovedano

ZAUPNO

preklic stopnje tajnosti ZAUPNO dokumentu št. Z-103-34/2010 na podlagi dopisa KPV št. 022-8/2021/3 z dne 11. 6. 2021

odpirati nekatera po moji sodbi bistvena vprašanja, kot je npr. vprašanje, ali ima BIH dolgoročno prihodnost in kakšni pogoji morajo biti za to izpolnjeni. Moja izkušnja in ugotovitve, do katerih sem prišel na podlagi dolgoletnega poznavanja razmer v BIH, tudi pravi, da je potrebno pri razmislekih o prihodnosti BIH izhajati iz krutih realnosti, takšnih kot so, in ne iz fiktivnih stanj, zato da bi reševali sedaj realno obstoječe probleme ljudi, brez ambicij da je mogoče stvari spremeniti za nazaj.

V osrednjem delu poročila ocenjujem razmere in zelo na kratko ugotavljam glavne probleme BIH v desetih točkah, brez ambicije, da so zajeti vsi in razvrščeni po svoji politični teži. Za lažje razumevanje so ključne misli v besedilu napisane odebeljeno, sklepne ugotovitve pa so povzete v zaključku.

2. OCENA RAZMER IN UGOTOVITVE

1. Trije oprečni koncepti v BIH o prihodnosti in obstoju države (srbski, hrvaški in bošnjaški)

- Med političnimi elitami vseh treh narodov, ki konstituirajo BIH, ni soglasja o njeni prihodnosti

Za razumevanje razmer v BIH in za premislek o njeni prihodnosti je treba upoštevati, da glede strukture državnopolitične ureditve oz. ustavnega sistema, pa tudi **glede samega obstoja BIH med političnimi elitami vseh treh konstitutivnih narodov ne obstoji (nikakršno) soglasje**. Tako je bilo že leta 1990 po uvedbi parlamentarne strankarske demokracije in po prvih demokratičnih volitvah. To dejstvo je potrebno upoštevati tako za razumevanje vojne in njenih ciljev, kot tudi za razumevanje stališč posameznih entitet v prizadevanjih za politične spremembe, vključno s sedanjimi prizadevanji za spremembe Ustave (IV. aneks Daytonskega mirovnega sporazuma!) in za približevanje BIH evroatlantskim integracijam.

Poenostavljeno je te oprečne koncepte mogoče opredeliti na naslednji način:

- a. **unitarna (državljska) država**, za katero se zavzema Bošnjaška politična elita (elita najštevilčnejšega naroda v BIH);
- b. **nacionalna srbska država**, ohlapno povezana z drugimi deli države (konfederacija) ali povsem samostojna, kar je koncept srbske politične elite;
- c. **unija treh etničnih enot** (entitet) ali pripojitev hrvaškega dela k Republiki Hrvaški, kar je koncept hrvaške politične elite! (Herceg Bosna).

Daytonski sporazum (DPA) je te tri koncepte deloma prekril, ni pa jih in jih ni niti mogel poenotiti.

Mednarodna skupnost (MS) je po internacionalizaciji jugoslovanske krize z Mirovno konferenco o Jugoslaviji (Bruselj 1991) **postala odločujoč dejavnik tudi pri reševanju konflikta v BIH**. Vse tri strani, notranji akterji vojne, se zaradi vztrajanja pri svojih konceptih niso mogle sporazumeti za kompromisno rešitev ne o ureditvi BIH države ne o njeni prihodnosti. Tako je rešitve predlagala MS in jih na koncu tudi uveljavila (DPA), ne da bi bil v resnici z njimi kdor koli zadovoljen in jim iskreno privržen.

ZAUPNO

preklic stopnje tajnosti ZAUPNO dokumentu št. Z-103-34/2010 na podlagi dopisa KPV št. 022-8/2021/3 z dne 11. 6. 2021

MS pri rešitvah (vsiljenih) ni dovolj upoštevala (mogla upoštevati) dejstva, da je **BIH razdeljena družba treh nacionalnih, verskih in socialnih skupnosti (etnij)**, ki je ni mogoče urediti po načelih univerzalnega modela parlamentarne demokracije, utemeljenega na libertarnih načelih, ne da bi upoštevali njeno nacionalno razdeljenost. Zaradi vrste razlogov, zgodovinskih, teritorialnih in drugih, **njenega državnopolitičnega ustroja ni mogoče urediti po načelih klasične federacije.**

Izhodišče MS je bilo, da je treba BIH urediti kot multietnično, multikulturno in multikonfesionalno družbo in temu prilagoditi državno ureditev. Z DPA je ustvarjen videz, da je BIH takšna kot pred vojno, v resnici pa je vse drugače. BIH je bistveno spremenjena in pri urejanju njenih notranjih razmerij ne morejo več veljati stari vzorci. Izhodišča o multikulturnosti ni sprejela nobena etnična skupnost, ker je vsaka želela in želi (po vojni izkušnji) ščititi in uveljavljati svojo nacionalno in kulturno identiteto in teritorij (čim bolj etnično čist, tudi na račun druge). Etnije v BIH pripadajo (zgodovinsko) različnim interesnim in vrednotnim usmeritvam, z globokimi nacionalnimi, verskimi, etničnimi, jezikovnimi, kulturnimi in socialnimi razlikami, ki brez notranjih in zunanjih povezovalnih dejavnikov ne morejo funkcionirati kot državljanska družba na libertarnem modelu demokracije s poudarjeno civilno družbo.

Izhodišča multietničnosti ni dosledno izpeljal niti DPA (vključno z Aneksom IV). **V izhodišču ustavne ureditve je sprejel etnično načelo.** Nanj se sklicujejo politične elite vseh treh etničnih skupnosti, ki o prihodnosti BIH razmišljajo predvsem z vidika interesov lastne skupnosti in ne tudi z vidika skupnega interesa BIH. **Neupoštevanje tega dejstva obsoja na neuspeh vsak predlog sprememb, tudi spremembe Ustave, ki bi jih poskušali uveljaviti z zunanjo prisilo** (Urad visokega predstavnika - OHR). Sedanja ustavna ureditev omogoča zlorabo zaščite nacionalne enakopravnosti in tako po svoje tudi sama generira nacionalizme.

2. Evropska unija in Bosna in Hercegovina

- Proevropska opredelitev političnih elit v BIH je najbolj zanesljivo oporišče za smiselno mednarodno angažiranje, posebej EU.
- Proces približevanja BIH EU mora biti dvosmerna cesta.

Trenutno je **edini skupni cilj (vsaj na deklarativni ravni) ključnih (nacionalnih) političnih strank pridružitve BIH Evropski uniji** (ne v enaki meri tudi NATO). Pri tem so njihova pričakovanja, interesi, poznavanje, pripravljenost in razumevanje narave in globine sprememb, ki so za uresničitev tega cilja potrebne, precej različna. Ne glede na to pa je **proevropska opredelitev političnih elit v BIH tačas najbolj zanesljivo oporišče za smiselno mednarodno angažiranje, posebej za angažiranje EU, pa tudi za vzpostavljane političnega dialoga tudi znotraj BIH.**

Proces približevanja BIH EU bi moral biti dvosmerna cesta. Moral bi biti izraz volje BIH in hkrati volje EU, da je to skupni interes in cilj in zato tudi skupna naloga. Zato da bi bila EU dovolj velik motiv za pristajanje političnih elit na spremembe, bi morala biti cilju prilagojena tudi časovnica, postopki pa prirejeni posebnostim BIH. Proces približevanja je težji, a tudi ambicioznejši, ker je obenem to **tudi proces graditve države (zlasti njene funkcionalnosti) in proces graditve miru.**

ZAUPNO

preklic stopnje tajnosti ZAUPNO dokumentu št. Z-103-34/2010 na podlagi dopisa KPV št. 022-8/2021/3 z dne 11. 6. 2021

Slednje zahteva spremembo prakse, ki jo je imela EU pri širitvi doslej. **Zahteva prilagojeno predpristopno strategijo** (tudi finančno), ki bo omogočila angažiranje (ekspertska in politična pomoč) EU že od začetka procesa (Sporazum o stabilizaciji in pridruženju) in ne šele v obdobju sklepnih pogajanj. Tudi **podelitev statusa kandidatke** bi morala biti prilagojena temu cilju. Ne gre za kakršno koli odstopanje ali popuščanje pri kriterijih, ki jih mora država izpolniti. **Pri kriterijih kaže biti dosleden**, kajti nevarno je misliti, da bodo vsa nasprotja in težnje po dezintegraciji izginile, ko bo BIH postala članica EU! Prilagoditev strategije posebnostim BIH bi le skrajšala čas priprav in usposabljanja BIH za članstvo. Slednje je z vidika motiviranosti političnih struktur zelo pomemben dejavnik. Sedanja generacija BIH politikov mora čutiti, da bo ona pripeljala državo v EU, sicer za kompromise, odstopanja in angažiranje ne bo motivirana in se tudi ne bo v resnici dovolj angažirala. V odnosu EU do BIH ne gre le za oživitev "solunskega duha". Potrebno je razumeti, da BIH potrebuje EU toliko, kot tudi EU potrebuje BIH (varnost in stabilnost).

Pomemben del procesa pridruženja BIH je **informiranje državljanov o EU**, o tem, kaj dobrega prinaša posamezniku in državi (večnacionalni) in kako deluje, za kakšne vrednote se zavzema. Ta informiranost je slaba, informacijski sistem tej nalogi neprilagojen, civilna družba pa premalo angažirana. Tako je slika o EU pomanjkljiva, neobjektivna in ne more mobilizirati javnosti, da bi le-ta bila dejavnik pritiska na politične stranke znotraj svojih entitet, da bi opustile sedanjo izrazito prevlado nacionalnih prioritet in retorike v svojih političnih platformah in agendah (razen SDP).

3. Ovire učinkovitemu procesu približevanja BIH EU

- Odstraniti je treba ovire za učinkovit proces približevanja BIH EU!
- Ta cilj je mogoče doseči z zavezujočim formalnim dogovorom političnih strank.

Gre predvsem za ovire v postopkih harmonizacije BIH zakonodaje s pravnim redom EU. Velike **ovire predstavlja sistem entitetskih in nacionalnih vetov**, ki ga je zaradi zaščite (posebnih) vitalnih interesov entitet (entiteta Republike Srbske - ERS in entiteta Federacije Bosne in Hercegovine - FBH) ter zaščite vitalnih interesov etnij (Bošnjakov, Srbov in Hrvatov) z Ustavo (DPA - Aneks IV) vpeljal sistem odločanja na ravni države (v dvodomnem parlamentu in Svetu ministrov) in deloma tudi na ravni FBH.

Ni realno pričakovati, da bo to oviro mogoče odstraniti s posegom v Ustavo (DPA - Aneks IV) s tako imenovanim Evropskim amandmajem. Spremembi Ustave (razen amandmaja "Sejdić-Finci) bo odločno nasprotovala vsaj ERS. To je izrecno zapisano v Platformi za skupno nastopanje na ravni BIH, ki sta jo podpisali SNSD in SDS, dve najmočnejši (nacionalni) politični stranki v ERS. Ključni razlog za njuno upiranje ustavnim spremembam je zavedanje, da **posegi v ustavno ureditev načelno poslabšujejo položaj ERS** in da jih ni mogoče omejiti, ko se proces spreminjanja začne.

Glede na to, da je v **BIH dejanska moč v političnih strankah in ne v institucijah države**, je cilj (odprava ovir) mogoče dovolj učinkovito **doseči z zavezujočim dogovorom strank**, da se bodo zavzemale za uresničevanje skupnega cilja EU integracije in da pri tem cilju ne bodo uporabljale pravice veta. Po svojem pravnem

ZAUPNO

preklic stopnje tajnosti ZAUPNO dokumentu št. Z-103-34/2010 na podlagi dopisa KPV št. 022-8/2021/3 z dne 11. 6. 2021

značaju bi bil to dogovor med ERS in FBH, ki bi ga sponzorirala (tudi nadzorovala) EU. **Blizu takšnemu dogovoru so bile BIH stranke že v tako imenovanem aprilskem paketu (2006)!** Uresničevanje dogovora bo zahtevalo **aktivno vlogo EU prek posebnega predstavnika**, ki bi mu bila že v dogovoru podeljena pristojnost, da tolmači, ali gre pri spremembah pravne ureditve za akte harmoniziranja pravnega reda z EU. Pri tem je treba upoštevati, da so se zunanji pritiski na BIH politike pokazali za kontraproduktivne. Zgovorne so s tem v zvezi javne **zaveze politikov iz ERS, da se bodo v primeru alternativne izbire, ali EU ali ERS, vselej odločili za ERS.**

Zaradi specifičnih odnosov med Bošnjaki in Hrvati znotraj FBH bi bilo verjetno potrebno soglasje o poti odstranitve ovir približevanju EU z dogovorom političnih strank vseh treh entitet **doseči najprej znotraj Federacije BIH med bošnjaškimi in hrvaškimi strankami.** Te bi k temu dogovoru (formalnem in političnem) povabile tudi stranke ERS!

4. Ustavne spremembe.

- Od sedanje Ustave, ki je del DPA (Aneks IV), je treba priti do Ustave BIH.
- Potreben je dogovor Bošnjakov, Srbov in Hrvatov, pod kakšnimi pogoji želijo živeti skupaj v eni državi.

Ustavne spremembe so možne samo postopoma, v procesu približevanja BIH Evropski uniji z dogovorom političnih strank in brez zunanjega pritiska (Butmir!). Za zdaj obstoji le načelni politični pristanek strank na izvršitev sodbe Evropskega sodišča za človekove pravice (Sejdić-Finci) o odpravi diskriminacije. O konkretni spremembi Ustave, ki je za to potrebna, pa so pogledi različni (ker ne gre predvsem za odpravo diskriminacije manjšin, ampak za diskriminacijo pripadnikov konstitutivnih narodov) in do nje ne bo prišlo hitro. Tudi zaradi tega, ker bo zahtevala spremembo volilne zakonodaje, kar bo zahtevna naloga posebej v FBH (in zakona o ljudskem štetju) !

Pri razmislekih o spremembi Ustave je treba upoštevati, da **BIH nima prave ustave. Ustava je del mirovnega sporazuma (DPA - Aneks IV).** Ni nastala kot rezultat dogovora konstitutivnih narodov BIH o načelih ustavne ureditve, o strukturi in institucijah države ter o postopkih odločanja. Drugače rečeno, **ni rezultat dogovora vseh treh narodov, ali želijo živeti skupaj v eni državi in pod kakšnimi pogoji.** Takšnega dogovora ni bilo in tudi ni bil mogoč. Prej ali slej bo do takšnega odgovora in dogovora moralo priti, vendar **pot postopnih posegov v DPA in Aneks IV ni prava pot za doseg tega cilja.**

DPA je nastal v posebnih pogojih (tudi Aneks IV) vojne, zločinov, etničnega čiščenja in osvajanja teritorijev ("kri in zemlja!"). **Takratne razmere so rodile visoko stopnjo medsebojnega nezaupanja in frustracij.** Po petnajstih letih so se razmere spremenile, ureditev, ki naj bi vojno in nasilje, torej življenje enega naroda proti drugemu zamenjalo z življenjem enega ob drugem, pa še vedno velja. **Zamenjati bi jo morala normalna, mirnodobna in demokratična ustava,** ki bi temeljila na človekovih pravicah, parlamentarni demokraciji, nacionalni enakopravnosti in svobodnem trgu, ki bi omogočila življenje enega naroda z drugim in bi strukturo države izpeljala iz teh načel. Odlašanje s temi razmisleki (v procesu približevanja EU) pomeni pristajanje in ohranjanje stanja niti vojna niti mir!

ZAUPNO

preklic stopnje tajnosti ZAUPNO dokumentu št. Z-103-34/2010 na podlagi dopisa KPV št. 022-8/2021/3 z dne 11. 6. 2021

Sicer nujni razmisleki o Ustavi BIH vsekakor zahtevajo veliko mero občutljivosti in natančnosti pri izbiri časa za sprožanje te razprave.

5. Konfederalno razmerje med ERS in FBH

- Konfederalno razmerje med ERS in FBH kot prehodno obdobje

Realnost, ki jo v državopolitični ureditvi BIH vzpostavlja DPA (in aneks IV izpeljuje), je konfederalno razmerje med ERS in FBH. Dalj ko se to razmerje ohranja, bolj se utrjuje. Posegi OHR, s katerimi so nekatere kompetence (pristojnosti) ERS prenešene na raven države BIH, so v ERS okrepili odpor do krepitve državne funkcionalnosti, hkrati pa tudi **prepričanje, da je treba vztrajati pri konfederalnem položaju** in pristojnostih, kot jih ima ERS na podlagi Daytonskega mirovnega sporazuma (DPA). Odtod tudi vztrajanje na tolmačenju DPA "po črki" in ne "po duhu". **Ta stališča so povsem jasno zapisana tudi v Platformi za skupno nastopanje SNSD in SDS** (Dodik - Bosić) na ravni BIH in v inavguralnem govoru predsednika ERS Milorada Dodika. **Razgradnja DPA bi bila po tem tolmačenju razgradnja BIH**, države, v katero je po njihovem prepričanju ERS vnesla svojo subjektiviteto (teritorij) in suverenost (in ki jo na tej podlagi lahko tudi zapusti).

Nasprotovanja dosledni izpeljavi daytonskega konfederalnega položaja ERS tako s strani FBH kot tudi mednarodne skupnosti (OHR) so pripeljale BIH v kolaps. **ERS in FBH sta talca drug drugega**, deluje sistem medsebojnih blokad, konfliktov in izigravanj. V ERS krepki radikalne zahteve po njeni secesiji, pri Bošnjakih v FBH pa zahteve po unitarni ureditvi. Tako pod videzom enotnosti države, ki naj bi jo zagotavljala teritorialna integriteta BIH, poteka tiha notranja secesija.

Spoštovanje DPA položaja ERS in doslednost z daytonskim dogovorom določenih in razmejenih pristojnosti med ERS, FBH in državo BIH bi **vzpostavil čista razmerja in odgovornosti** med temi tremi subjekti odločanja v BIH. **Razmerja** med konfederalnima enotama, ki zadevajo skupne interese, mimo tistih, ki so kot kompetence pridržane državi BIH, **bi se urejala s pogodbami** (dogovori), kot jih pozna (resda skromna) praksa konfederacij.

Izpeljavo konfederalnih odnosov je potrebno razumeti in sprejeti kot prehodno rešitev. Omogočila bi delovanje države, njen gospodarski razvoj in intenziviranje procesa pridruževanja BIH Evropski uniji ter omogočila dialog o prihodnosti BIH, o volji in pogojih skupnega življenja, ki bi bil izpeljan v novi (dejanski) Ustavi BIH.

Pomembna sta pri tem dva ugovora. Prvi, da to **pomeni razpad države**. Ta možnost obstoja, a je manj verjetna, če se intenzivira proces pridruževanja BIH EU in znatno poveča angažiranje EU v BIH, če bodo enotna in jasna sporočila MS o nepodpori secesiji in če bodo jasna in z MS usklajena stališča Republik Hrvaške in Srbije. Drugi ugovor pa je stališče, da bi to **pomenilo zmago Miloševića**. Zmaga Miloševića je sedanje stanje, dejansko etnično očiščeno srbsko ozemlje in blokada delovanja države BIH, kar

ZAUPNO

preklic stopnje tajnosti ZAUPNO dokumentu št. Z-103-34/2010 na podlagi dopisa KPV št. 022-8/2021/3 z dne 11. 6. 2021

problematizira smisel njenega obstoja. Takšna kot zdaj je - prej nedržava kot država - **ne uspeva zagotavljati nobenega od dveh temeljnih načel, bistvenih za obstoj večnacionalnih državnih skupnosti - načela nacionalne enakopravnosti in načela funkcionalnosti.** Zato tudi ni sposobna zagotavljati integracijskih vzvodov v sistemski ureditvi države in v politikah njenega uresničevanja (pravni sistem, gospodarski sistem, enotni trg, sodstvo, policija, varnost, obramba itd.). Zato se tudi ne zmore spopasti z organiziranim kriminalom in korupcijo na eni strani, na drugi pa zagotoviti gospodarskega razvoja, socialne stabilnosti in pravne države.

6. Federacija BIH

- Položaj Hrvatov
- Nefunkcionalnost in neučinkovitost
- Spremembe Ustave FBH

Kakršne koli resnejše spremembe v BIH, vključno z opredelitvijo za "proevropsko pot" države, so povezane z ureditvijo razmer v FBH oziroma odnosov med bošnjaško večino in hrvaško manjšino, med dvema narodoma, ki sta enakopravno konstitutivni del države BIH. To je zdaj večji problem države kot sam položaj ERS.

Hrvati so najmanjši narod v BIH in živijo na nepovezanem teritoriju, deloma tudi na območju ERS. Hrvati nimajo svoje entitete, zato tudi nimajo entitetskega veta, ko gre za zaščito njihovih vitalnih interesov v odločitvah na ravni BIH. Znotraj FBH nimajo dovolj učinkovitih institucionalnih vzvodov zaščite svoje enakopravnosti, niso dosledno izpeljana načela sorazmernosti in proporcionalnosti v sestavi organov FBH niti ne v procesu odločanja. Volilna zakonodaja ni prirejena tej posebnosti. Tako lahko predstavnike Hrvatov izvoli nehrvaška (bošnjaška) večina. Tako je npr. bil že drugič izvoljen Hrvat, član Predsedstva BIH (ki mu Hrvati odrekajo legitimnost). Vse to povzroča velike frustracije in nezadovoljstva pri Hrvatih. Namesto pozitivne diskriminacije, ki bi jo zahteval ogroženi položaj Hrvatov kot manjšinske etnije, prihaja do majorizacije s strani Bošnjakov. Posledica pa je radikalizacija hrvaških zahtev po tretji entiteti (in celo priključitvi zahodne Hercegovine Hrvaški). Zanimivo je pri tem, da to idejo Hrvatov podpirajo tudi politiki ERS, ne da bi bili pri tem pripravljene na kakršen koli teritorialni poseg v svojo entiteto ali na ustanovitev hrvaškega kantona v ERS. Pri tej podpori torej ne gre za načelo enakopravnosti, pač pa za prerazdelitev politične moči znotraj BIH. Pri Hrvatih je dovolj opazen občutek, da nimajo možnosti, da bi prepoznavali BIH kot svojo državo, posledica pa je intenziven proces izseljevanja Hrvatov, tudi iz Posavine in osrednje Bosne. Tega pospešuje tudi sistem dvojnega državljanstva in na tej podlagi tudi dvojne volilne pravice. Določbe in zahteve o vračanju beguncev v DPA zahtevajo kritično analizo. Izrazi politične volje za uresničitev tako zahtevne operacije ne zadoščajo.

Predlogi o tretji entiteti (podpirajo jih v ERS) naletujejo na **odpor pri Bošnjakih**, ki vidijo v tem ogrožanje njihovega teritorija ("kri in zemlja") in "njihove" države. **Nenaklonjeni so tudi spremembam Ustave FBH**, nujnih za zagotavljanje institucionalne enakopravnosti Hrvatov ne le na ravni FBH, ampak tudi v vsakem kantonu.

ZAUPNO

preklic stopnje tajnosti ZAUPNO dokumentu št. Z-103-34/2010 na podlagi dopisa KPV št. 022-8/2021/3 z dne 11. 6. 2021

Spremembe v FBH so nujne. Brez teh sprememb je nemogoč tudi resen dialog o spremembah Ustave BIH in o novi ustavi, pa tudi o določitvi evropske poti BIH kot ključnega in skupnega cilja vseh najpomembnejših političnih strank vseh treh entitet.

Nefunkcionalnost FBH je drugi razlog, ki zahteva spremembo Ustave FBH (in volilne zakonodaje). V FBH je na ravni Federacije 16 ministrstev, v kantonih (10 kantonov) različno, samo v Sarajevu 12 ministrstev. (Pri tem je treba upoštevati, da je na ravni države BIH 9 ministrstev, v ERS pa še 16 ministrstev.)Procesi odločanja so zapleteni in dolgi..... Administracija je številčna in draga, neučinkovita, hkrati pa odločna pri obrambi položajev (privilegijev), ki jih daje sedanja ureditev in zato **nasprotuje spremembam. Kritične ugotovitve o nefunkcionalnosti BIH so v veliki meri povezane prav z nefunkcionalnostjo FBH.** Ne more biti funkcionalna država (tudi ne konfederalna), če niso funkcionalni in učinkoviti vsi njeni deli. Z vidika funkcionalnosti je veliko manj problematična ERS, ki se posegom v Ustavo in pristojnosti entitet, utemeljenih z nujnostjo večje funkcionalnosti države, upira tudi z argumentom, da je to vprašanje potrebno najprej urediti v FBH.

Poseben problem predstavlja islamski radikalizem. Potrebna bi bila objektivna ocena tega pojava, zlasti vpliva vahabitov in povezanost sandžaškega imama Zukorlića s tem gibanjem. Brez objektivne ocene tega pojava se je težko soočiti z njim, hkrati pa je to marsikdaj alibi za obtoževanje bošnjaških politikov in političnih strank.

7. Daytonski mirovni sporazum (DPA)

- Znotraj DPA ureditve ni mogoč normalen razvoj BIH
- DPA je mogoče spreminjati postopoma skozi proces približevanja BIH EU
- Proces približevanja BIH EU je hkrati proces graditve države in graditve miru

Dolgoročne spremembe v BIH v okviru DPA, tudi reintegracija države, niso mogoče. DPA je varovalka miru, a je hkrati tudi poglobljena ovira spremembam. DPA ni samo mirovni sporazum, ki je zaustavil vojno, ampak je tudi vzpostavil strukturo BIH in način njenega delovanja (Amandma IV). Formula 3+2 (trije narodi, dve entiteti) je v bistvu **konfederalna formula, izsiljena z vojno** (vojname - tudi bošnjaško-hrvaška vojna).

DPA ni tipičen mirovni sporazum. Ni bil sklenjen po končanih sovražnostih in vojnih operacijah, ampak je **sovražnosti prekinil.** V vojni proti BIH, v vojni državljanov BIH proti lastni državi s tujo pomočjo, ni bilo v trenutku prekinitve sovražnosti **ne zmagovalcev in ne premagancev.** Nobena od treh strani, vpletenih v vojno, ni **uresničila svojih ciljev (trije koncepti o BIH!!), vendar se tem ciljem tudi ni odpovedala. V največji meri je cilje uspelo uresničiti ERS.** Z njo so bosanski Srbi dobili »državo v državi« in nimajo razlogov, da bi želeli spremembe.

DPA je priznal rezultate vojne - etnično čiščenje, teritorialna prisvajanja. Ta dejstva so v veliki meri dosežena tudi z vojnimi zločini. Storitci so ali bodo odgovarjali v Haagu na Mednarodnem sodišču za vojne zločine, **posledice njihovih zločin pa ostajajo in učinkujejo.** Demografska slika BIH je bistveno spremenjena, razdeljena je na etnično

ZAUPNO

preklic stopnje tajnosti ZAUPNO dokumentu št. Z-103-34/2010 na podlagi dopisa KPV št. 022-8/2021/3 z dne 11. 6. 2021

bolj ali manj čista ozemlja. DPA je prekinil uresničevanje njihovih ciljev z vojnimi aktivnostmi, ni pa preprečil in ni mogel preprečiti, da v vojno vpletene strani ne bi svojih ciljev poskusile uresničevati z uporabo in zlorabo instrumentov, ki jih omogoča struktura države in način njenega delovanja. **Omogoča nadaljevanje vojne s političnimi sredstvi. Večina teh dejanj je legalnih (po črki DPA), z vidika ciljev DPA in demokratičnih vrednot pa nelegitimnih!** To stanje je posledica dejstva, da vsaka etnična skupnost v BIH živi s prepričanjem, da je v svojih nacionalnih interesih prikrajšana na račun drugih. Politične elite so glasnik in hkrati spodbujevalec te miselnosti. Katarze, ki je nujna za nov začetek, ni bilo. Medsebojna, sicer zelo dobrodošla opravičevanja za storjene zločine vodilnih politikov BIH niso dovolj.

BIH živi z DPA, kot bi živela znotraj prisilnega jopiča. Boji se ga razkleniti, ker bi to lahko ogrozilo varnost, tudi ponovno ožvitev sovražnosti, znotraj njega pa se ne počuti sproščeno, ne živi normalno življenje, ne spodbuja razvoja in gospodarske rasti, ne zaustavlja vse večje socialne tenzije, pa tudi ne zagotavlja polne promocije človekovih pravic in državljanske enakopravnosti ne glede na nacionalno in religijsko pripadnost, zaostaja pa v vsakem pogledu tudi v primerjavi z drugimi državami v soseščini.

Sprememba, bolje rečeno nadomestitev DPA je, kljub načelu, da mirovnih sporazumov ni mogoče spreminjati, spoznana, ne pa tudi priznana nujnost. Drugo je vprašanje, kdaj in na kakšen način. **Daytonsko BIH je v največji meri oblikovala mednarodna skupnost.** DPA je zagotovil teritorialno integriteto države in njene zunanje meje, ni pa zagotovil izgrajevanja države od znotraj, "od temeljev do strehe". **Vzpostavil je politični sistem, v katerem sta dve entiteti de facto državi, in državo, ki je to samo de iure, ne pa tudi dejansko.** Struktura politične ureditve, ki jo je vpeljal, ne omogoča sprememb, ne glede na to, katere stranke ali koalicije državo vodijo. Stranke sili v položaj, v katerem nimajo in ne morejo imeti ideoloških oz. vrednotno determiniranih platform, ampak so same po sebi nacionalne ali potisnjene (SDP) v nacionalistične opcije.

Zaradi tega, ker je DPA kot produkt mednarodne skupnosti garant miru, je njegova sprememba možna samo ob sodelovanju njegovih tvorcev in podpisnikov. Spreminjanje DPA je možno samo postopno skozi proces približevanja BIH EU, ki je, kot rečeno, tudi proces graditve države in proces graditve miru (kar je tudi cilj DPA). Spremembe DPA so torej v funkciji pospeševanja tega procesa in njegova posledica. Ključni cilj evropske poti BIH je normalna evropska demokratična država, sposobna živeti po načelih in merilih EU in z njenimi vrednotami, ne da bi ogrožala mir in stabilnost v državi ter mir in stabilnost regije in integracije. **Z uresničitvijo tega cilja postane DPA odveč.** Prav zaradi svoje temeljne funkcije zagotavljanja miru pa mora do takrat veljati DPA čim bolj dosledno, zlasti na področjih, ki so s tega vidika najbolj pomembna. (BIH je osrednji varnostni problem JV Evrope!)

8. OHR (Urad visokega predstavnika)

- OHR je treba ohraniti
- OHR je garant miru in spoštovanja DPA
- Razprava o njegovi ukinitvi je neproduktivna

ZAUPNO

preklic stopnje tajnosti ZAUPNO dokumentu št. Z-103-34/2010 na podlagi dopisa KPV št. 022-8/2021/3 z dne 11. 6. 2021

Institucija OHR je pomemben sestavni del DPA. Je garant daytonske ureditve in glede na naravo DPA tudi pglavitni garant miru in stabilnosti. Dokler velja DPA, dokler torej obstoji potreba po njegovem učinkovanju, **mora obstajati tudi OHR.** Treba je vedeti, da je vse ključne akte, ki omogočajo, da vsaj kolikor toliko država deluje, sprejel OHR in ne državni organi po poti demokratičnih parlamentarnih procedur! On je (skupaj z EUFOR) tudi ključni (edini) **dejavnik omejevanja kršitev DPA in samovolje političnih dejavnikov znotraj BIH.** Ne glede na formalni (ustavni) položaj, je **OHR – in prek njega tudi EU del političnega sistema BIH in del funkcioniranja oblasti.** Kot tak **mora nastopati, če je za to potreba.** Sicer je v resnici odveč. **Drugo pa je vprašanje obsega in intenzitete njegovih pooblastil oz. interveniranja v državnopolitične procese v BIH.** Sprenevedanje, morda tudi nejasnosti glede njegove vloge in položaja v daytonski ureditvi BIH tako med političnimi akterji znotraj BIH kot tudi v MS, in kot posledica tega tudi zahteve po njegovi ukinitvi, so **prej ovira kot prispevek k normalnemu izgrajevanju državnosti BIH.** Njegova vloga in potreba po obsegu in intenziteti njegovih pooblastil (bonska pooblastila) se lahko in se bo objektivno zmanjševala, skladno z napredovanjem procesa evropeizacije BIH. **Z vidika tega končnega cilja je OHR lahko tudi pospeševalec procesa, ki vodi do evropske BIH.**

Potrebno je biti previden glede ocen, da OHR samovoljno presega pooblastila, opredeljena v Aneksu X DPA. Nujno je sicer oceniti potrebo po vzdrževanju Bonskih pooblastil, **ni pa se mogoče strinjati z ocenami, da je OHR iz sredstva reševanja problemov postal del problema,** še posebej pa ne z ocenami, da je **uničil dialog domačih politikov in onemogočil doseganje notranjega konsenza** tistih, ki so za vodenje države na volitvah dobili mandat. To prej velja za druge neformalne misije, ki so prihajale v BIH z izsiljevanjem rešitev, za kar niso imele mandata. OHR in prenašanje odgovornosti za stanje nanj je **alibi za politične elite** in za njihovo nepripravljenost na dialog in konsenz o temeljnih vprašanih delovanja in prihodnosti BIH. **Razprava o ukinitvi OHR je povsem neproduktivna in ohrabruje tendence po izigravanju njegovih odločitev.** OHR je **potrebno ohraniti.** Njegovo prihodnost, ne pa obstoj, pa je potrebno premisliti glede na večje angažiranje EU v BIH in prevzemanje večje odgovornosti za stabilnost, graditev državnosti, miru in evropske poti BIH.

9. Vloga mednarodne skupnosti pri reševanju krize v BIH

- MS ne more prepustiti usode BIH političnim elitam Bošnjakov, Hrvatov, Srbov
- Nujen je skupen pogled na BIH in usklajeno delovanje
- Enotnost MS je pogoj za uspešnost proevropske poti BIH

Za uspešno končanje vloge in odgovornosti, ki jo je pri preseganju BIH krize prevzela mednarodna skupnost oz. različni dejavniki znotraj nje, ki so dobili različne mandate za opravljanje svojih misij (OZN, EU, NATO, OVSE, Svet Evrope, EUFOR....), pa je **nujno sprejeti koncept glede prihodnosti BIH, uskladiti delovanje in vztrajati na konsistentni politiki uveljavljanja tega koncepta.** Sama BIH, ujeta v svoje danosti, je velik problem, velik problem pa je tudi delovanje in odnos mednarodne skupnosti.

Dejstvo je, da je daytonska BIH rezultat prizadevanj MS za končanje vojne, in je etnijam, ki so se med seboj vojskovale, vsiljena. To je posledica dejstva, da so bili

ZAUPNO

preklic stopnje tajnosti ZAUPNO dokumentu št. Z-103-34/2010 na podlagi dopisa KPV št. 022-8/2021/3 z dne 11. 6. 2021

akterji vojne pripravljene sprejeti samo tiste rešitve, ki so uresničevale njihove nacionalne (vojne) cilje, in so zavračali vse druge predloge. Zato tudi ni bilo mogoče doseči dogovora. **Dogovora o prihodnosti BIH (o tem, ali in pod kakšnimi pogoji želijo živeti skupaj) skozi dialog, ki bi ga spodbudili politiki BIH sami na temelju svojih odgovornosti, tudi zdaj ni.** Ustavna ureditev, ki je vsiljena in na katero pristajajo, ker je boljša kot vojna, pa prej ali slej preneha biti učinkovita. V teh razmerah, potem ko so propadli poskusi, da bi vsilili tudi nekatere nujne spremembe, je sicer **razumljivo stališče (EU, ZDA), da naj se v BIH sami dogovorijo, "brez vmešavanja v notranje zadeve BIH od zunaj", ni pa to stališče načelno in racionalno.** Doslej se sami niso bili sposobni dogovoriti o ničemer (z izjemo viz!). Konzerve (DPA) se ne da odpreti od znotraj! Tudi po volitvah 2010 s formiranjem nacionalnih blokov in "matematične" in ne programske koalicije bo po vsej verjetnosti možen le dogovor "o delitvi plena", torej o razdelitvi položajev pri opravljanju državnih funkcij in upravljanja državnih podjetij.

MS se ne more otresti odgovornosti za BIH prej, kot so ustvarjeni pogoji in pripravljenost, da to odgovornost prevzamejo domači akterji. Po ureditvi, ki jo je vpeljal DPA, je MS del političnega sistema BIH, nad katero je dejansko vzpostavljen protektorat. Pogoje za dialog in konsenz med BIH dejavniki je šele potrebno ustvariti. **Preizkus, ali obstaja vsaj minimum soglasja in pripravljenosti za dialog, bo dogovor o evropski poti BIH in odpovedi uporabe veta na tej poti.** Presoditi je treba, kako tak dogovor, ki je lahko po vsebini širši, najbolj učinkovito spodbuditi. Morda je najustreznejša oblika tega preverjanja **konferenca vseh ključnih BIH političnih akterjev (strank) pod sponzorstvom EU ali ene od vplivnih članic EU v BIH (Nemčije), ki bi imela mandat EU.** Vendar je pogoj za kakršno koli tovrstno angažiranje EU poprejšnje soglasje znotraj EU o konceptu prihodnosti BIH, vključno z njeno evropsko perspektivo, in v nadaljevanju enotna in konsekvantna politika pri uresničevanju tega koncepta. **Samo tako je udeležence konference mogoče (in potrebno) soočiti s posledicami nepripravljenosti, da do dogovora pridejo, in jim sporočiti, da MS na izsiljevanje v prihodnje ne bo pristajala.** (vključno z možnostjo teritorialnih sprememb in vojne odškodnine!) Predvsem jih je treba opozoriti, da je samo BIH v okviru obstoječih meja dobila mednarodno suverenost in da je samo takšna članica OZN.

V sami BIH je angažiranih tudi **preveč institucij oz. mednarodnih dejavnikov, ki pa ne delujejo usklajeno, na jasnem konceptu in vselej v interesu BIH.** Predlagano večje angažiranje EU predpostavlja pritegnitev tudi držav, ki so sponzorirale DPA in imajo v BIH vpliv in interese - **ZDA, Turčija, Rusija, vendar bi bilo potrebno njihove aktivnosti usklajevati z EU!** Skupni cilj bi morala biti odstranitev akutnega žarišča destabilizacije in ogrožanja miru na JV Evrope, graditev miru in države, ki bo upoštevala, da jo konstituirajo trije enakopravni narodi in da mora ob spoštovanju tega dejstva biti država tudi funkcionalno organizirana, da bi lahko bila učinkovita. Skupna mora biti tudi odločitev, da je ta cilj mogoče doseči skozi intenziven proces približevanja BIH EU in da bo pri tem BIH deležna pomoči in razumevanja! **Enotnost mednarodne skupnosti je bistvenega pomena za uspešnost te poti.**

10. Vloga Beograda in Zagreba

- Hrvaška in Srbija sta soodgovorni za reševanje krize v BIH
- Nujna je njuna jasna opredelitev do prihodnosti BIH

ZAUPNO

preklic stopnje tajnosti ZAUPNO dokumentu št. Z-103-34/2010 na podlagi dopisa KPV št. 022-8/2021/3 z dne 11. 6. 2021

Uspešnost prizadevanj za pospešitev poti BIH proti evropskim integracijam in še posebej pri nastajanju dolgoročnih rešitev in sprememb, je v veliki meri odvisno od obeh sosednjih držav, Republike Hrvaške in Srbije. **Za pospešitev notranjega dialoga** političnih dejavnikov v BIH, brez vmešavanja od zunaj, za kar se zavzemajo zlasti politiki v ERS, **je nujna povsem jasna in nedvoumna opredelitev sosedov glede prihodnosti BIH.** Potrebna je tako politična kot tudi, formalna in zavezujoča izjava, da **se državi odrekata kakršnim koli teritorialnim aspiracijam do BIH in da zagotavljata njen obstoj v okviru sedanjih državnih meja.** Potrebno je jasno sporočilo, da je država bosanskih Hrvatov in Srbov (tako kot Bošnjakov) BIH in da je glavno mesto te države Sarajevo. Prav tako je potrebno jasno stališče, da se morajo o notranjih odnosih v BIH dogovoriti Bošnjaki, Hrvati in Srbi in da **bosta državi tak dogovor spoštovali.** Hkrati pa tudi izjavi, da bosta obe državi pri spodbujanju notranjega dialoga in iskanja rešitev **sodelovali znotraj prizadevanj mednarodne skupnosti,** katere del sta, kot suvereni državi. V nesporno izboljšanjem ozračju, ki ga sedaj ustvarjata predsednik Josipović in Tadić, bi to bilo mogoče.

Takšna stališča bi zmanjšala možnost izigravanja potrebe po notranjem dialogu pri hrvaških in srbskih politikih v BIH in zvrčanja odgovornosti na Zagreb in Beograd. Pri Bošnjakih pa bi omilila občutek, da ne Hrvati ne Srbi BIH ne čutijo kot svoje domovine in države in z njo nočejo povezati svoje usode in odgovornosti zanjo. Ne bi več bilo mogoče vzdrževati politične teze o tem, da imajo tako Hrvati kot Srbi svojo državo, Bošnjaki pa je nimajo, za čimer se zakriva tudi težnja po bošnjaški majorizaciji BIH.

V skladu s tem bi bilo **potrebno preveriti, ali še obstojijo utemeljeni razlogi za tako imenovane posebne in paralelne odnose ERS z Republiko Srbijo in Hrvatov v Bosni z Republiko Hrvaško,** ki jih določa DPA. V času in razmerah, ko je nastal DPA, so za to bili razlogi, v sedanjih razmerah pa se te možnosti dostikrat izkoriščajo in zlorabljajo ter tako delujejo dezintegracijsko. Hrvaška se je tem možnostim načelom odrekla, Srbija pa pri njih vztraja in se tako zveze med ERS in Republiko Srbijo krepijo. **Bošnjaki, ki takšne z DPA opredeljene "države zaščitnice" nimajo, v tej vlogi čedalje bolj vidijo Turčijo,** ki tudi sama z svojimi intenzivnimi stiki daje dovolj povoda za takšno razmišljanje.

Vsekakor so izredno pomembna stališča in opredelitve Zagreba in Beograda za to, da bi BIH politiki srbske in hrvaške narodnosti Bosno razumeli kot svojo domovino in državo, v kateri morajo sami urejati pogoje skupnega življenja. Kot garant, da v tem iskanju rešitev ne bodo prikrajšani interesi katere koli etnije ali uveljavljeni interesi enih na račun drugih, morajo biti prepoznani mednarodni dejavniki - EU prek svojih institucij, OZN prek OHR in NATO oz. EUROFOR. **Znotraj mednarodnega konteksta in ne mimo njega se uresničuje tudi jamstvena vloga Hrvaške in Srbije.**

3. SKLEPNE UGOTOVITVE

Jedro problema je dejstvo, da ne obstoji enotnost pogledov političnih elit Bošnjakov, Srbov in Hrvatov na prihodnost BIH in da med njimi ni pripravljenosti za dialog o volji in

ZAUPNO

preklic stopnje tajnosti ZAUPNO dokumentu št. Z-103-34/2010 na podlagi dopisa KPV št. 022-8/2021/3 z dne 11. 6. 2021

pogojih za življenje v skupni državi. Ustavo kot temeljni akt, ki bi morala biti posledica dogovora, doseženega s pomočjo takšnega dialoga, zdaj nadomešča DPA.

Dolgoročni skupni cilj MS in političnih elit BIH bi moral biti dogovor o skupnem življenju Bošnjakov, Srbov in Hrvatov v skupni državi, ki bi bil formaliziran v Ustavi BIH. Ta bi nadomestila DPA.

DPA je ustvaril državo, ki deluje kot protektorat prvenstveno prek ukrepov OHR, kar zamegljuje dejstvo, da je država znotraj razdeljena in nefunkcionalna, nestabilna in nezavarovana pred možnostjo izbruha novih sovražnosti, navzven pa neučinkovita.

Iz vrste razlogov bi bilo potrebno vzpodbujati politične elite vseh treh narodov BIH, da bi začeli dialog in prišli do dogovora o tem, kako živeti skupaj, kakšno državo želijo, kako naj bo organizirana in kako naj funkcionira. Dogovor bi moral določati, kako bo v državi zagotovljeno ravnovesje med dvema temeljnima načeli, ki sta bistveni za obstoj in delovanje večnacionalnih skupnosti: načelo nacionalne enakopravnosti in načelo funkcionalnosti države. Temu cilju bi morala biti podrejena tudi vsa prizadevanja MS.

Če je to cilj tudi EU, potem je razumljivo pričakovanje, da bo svojo odločitev uresničevala z realnim in angažiranim odpiranjem pospešene poti BIH v EU. Dejstvo, da je proces včlanjevanja BIH v EU hkrati tudi proces graditve države in graditve miru, pa terja dodatni velik angažma EU. Pogoj za uspeh je enotnost MS glede prihodnosti BIH in njena dosledna in usklajena politika pri uresničevanju sprejetih odločitev.

Kljub taki usmeritvi MS, pa je treba razmisliti tudi o tem, kaj storiti v primeru, da bi politične elite zavračale življenje v BIH kot skupni državi in njeno evropsko prihodnost. Boljša je pot mirnega razhoda pod nadzorom in z intervencijo MS kot zaostrovanje medsebojnih blokad, konfliktov ter zaostajanja v gospodarskem in družbenem razvoju. Tudi v tem primeru mora imeti MS aktivno vlogo, kajti razdružitev BIH bi imela konsekvence za razmerja ter za mir in varnost na tleh nekdanje Jugoslavije, pa tudi širše v celotni JV Evropi.

Ta čas so možne nekatere poteze samo znotraj obstoječega stanja, ki ga je sankcioniral DPA.

1. **Kratkoročni ukrepi:**

- Oblikovanje Sveta ministrov BIH (realno v mesecih po novem letu)
Vlada bo koalicijska, sestavljena iz treh nacionalnih blokov.
Bo matematična (2+2+2) in ne programska. Malo je verjetnosti, da bi bila sposobna večjih sprememb.
- Uresničitev sodbe Evropskega sodišča za človekove pravice o odpravi diskriminacije (primer Sejdić-Finci)
- Sprememba volilne zakonodaje in sprejetje zakona o ljudskem štetju
- Dogovor strank vladne koalicije o skupnem zavzemanju za proevropsko pot BIH in o odpovedi uporabe entitetnih in etničnih vetov v postopkih harmonizacije zakonodaje BIH z evropsko legislativo
- Dogovor članic EU glede prihodnosti BIH in načina angažiranja organov EU v BIH pri pospeševanju tega procesa (pomembna vloga Hrvaške in Srbije)
- Umiritev razprave o prihodnji vlogi in usodi OHR.

ZAUPNO

preklic stopnje tajnosti ZAUPNO dokumentu št. Z-103-34/2010 na podlagi dopisa KPV št. 022-8/2021/3 z dne 11. 6. 2021

- Spremembe Ustave FBH, ki morajo zagotoviti:
 - a. institucionalno enakopravnost Hrvatov v FBH, ki so zdaj v svoji enakopravnosti prikrajšan narod
 - b. funkcionalnost delovanja FBH (nefunkcionalnost države BIH je v veliki meri pogojena z nefunkcionalnostjo FBH)
- Spoštovanje konfederalne ureditve BIH, ki jo je vpeljal DPA z dvema konfederalnima entetama – entitetama, ERS in FBH, ter na tej podlagi urejanje razmerij med njima.

2. Dolgoročna usmeritev:

- vzpodbujanje dialoga političnih strank BIH o prihodnosti države. Cilj je oblikovanje Ustave BIH in s tem ustvarjanje pogojev za prenehanje DPA in ukinitvev mednarodnega protektorata nad BIH.

Alternativa navedenim predlogom je ohranjanje statusa quo, ki ne zagotavlja razvoja in blaginje BIH in ogroža stabilnost in mir v BIH in širši regiji.

4. KRATICE:

BIH - Bosna in Hercegovina
ERS - Republika Srbska, entiteta
FBIH - Federacija Bosna in Hercegovina, entiteta
OHR - Urad visokega predstavnika
DPA - Daytonski mirovni sporazum
MS - Mednarodna skupnost
MZZ - Ministrstvo za zunanje zadeve
SNSD - vodilna politična stranka v Republiki Srbski, Zveza neodvisnih socialdemokratov
SDS - druga vodilna politična stranka v Republiki Srbski, Srbska demokratska stranka
SDP - Socialdemokratska stranka FBH

Ljubljana, 2. februarja 2011

Milan Kučan

P.S.

V času mojih pogovorov v BH in kasneje, v procesu nastajanja Poročila, so potekali intenzivni pogovori med ključnimi političnimi dejavniki BH, zlasti med voditelji šestih največjih političnih strank o oblikovanju oblasti tako v ERS kot tudi v Federaciji BH in na ravni države BH (SDP, SDA, SNSD, SDS, HDZ in HDZ 90). Pogovori so bili osredotočeni predvsem na oblikovanje vlade F BH in na sestavo sveta ministrov BH, kar je pogoj, da bi država lahko delovala. Zdaj, po več kot treh mesecih od parlamentarnih volitev, ki so določila razmerja politične moči, je mogoče realno pričakovati, da bo prišlo do dogovora o oblikovanju vlade FBH. Brez vlade ni mogoče sprejeti proračuna FBH, posledice pa bi bile razpust parlamenta ter politična in socialna kriza. Te nevarnosti se zavedajo tako v SDP in SDA kot tudi v obeh HDZ, torej v strankah, ki imajo politično večino. Posledično bo po formiranju vlade FBH lahko prišlo tudi do formiranja sveta ministrov BH in bodo tako vzpostavljene vse institucije zakonodajne in izvršilne oblasti v BH, v obeh entetah in

ZAUPNO

preklic stopnje tajnosti ZAUPNO dokumentu št. Z-103-34/2010 na podlagi dopisa KPV št. 022-8/2021/3 z dne 11. 6. 2021

na ravni države. Te institucije in še posebej politični akterji, ki stojijo za njimi (stranke), bodo prevzeli odgovornost za usodo države in njeno usmeritev v evropsko integracijo. Prevzele bodo tudi odgovornost za opredeljevanje modelov skupnega življenja in s tem za preseganje temeljnih dilem, ki jih glede razmer, delovanja in prihodnosti BH, ugotavlja in analizira Poročilo. Zavzemanje in skupno delo za prihodnost BH v evropski integraciji, kar je ta čas najmočnejši in morda edini skupni povezovalni strateški cilj političnih dejavnikov v BH (vsaj na deklarativni ravni), bo pokazalo in zagotovilo, da so odveč nekatera vprašanja glede usode in prihodnosti države, njene notranje strukture in postopkov sprejemanja odločitev. Razlog za takšno moje pričakovanje je obujeno zanimanje v organih EU in razumevanje pomena stabilnosti BH za evropski mir in varnost ter s tem povezana odločitev, da se EU resno angažira v BH in ji pomaga na poti do članstva v EU. Pa tudi pripravljenost BH političnih dejavnikov, da temu cilju podredijo svoje parcialne strankarske, politične, etnične in entitetske interese. V veliki meri je Poročilo s tem že izčrpalo svojo funkcijo, elementi poročila pa so lahko v pomoč slovenskemu angažiranju tako v organih EU kot tudi v BH pri lažšanju poti BH v evropsko integracijo. Intenzivnejše angažiranje Slovenije tudi v prihodnje pričakujejo tako v EU kot tudi v BH.

Ljubljana, 7. marca 2011

Milan Kučan